

Soru: Kadın ve erkeklerin bir arada bulunmasında (ihtilat) ölçü nedir, Nur Sûresinin 61. ayeti bunun caiz olduğuna delil olur mu?

FETVA

İHTİLATIN TANIMI

İhtilat, lügat itibariyle iki şeyin birbirine karışması demektir.¹ Terim manası ise bir erkekle yanında mahremi olmayan bir kadının yalnız (halvette) kalmasına denir.² Fukaha, harama götüreceğinden dolayı kesin bir dille ihtilattan sakınılması gerektiğini ifade etmiştir. Fukahanın bu bağlamda istidlal ettiği ayetlerden birkaçı şunlardır;

“Peygamber hanımlarından bir şey istediğinizde perde arkasından isteyin.”³

Allah Teala, ümmetin en hayırlıları olan ashâb-ı kirâma⁴ anneleri mesabesinde olan Peygamber’in ﷺ eşlerinden⁵ bir şey isteyecekleri vakit, birbirlerini görmemeleri için bunu perde arkasından istemelerini emretmektedir.

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar.”, “Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar.”⁶ ayeti kerimeleri ise erkeklere ve kadınlara, karşılaştıklarında gözlerini birbirlerinden sakınmalarını emretmektedir. Zira fesadın ilk aşaması olan bakış gerçekleştiğinde nefis bunu daha ileriye taşımak için gayret eder ve neticede Allah’ın ﷻ haram kıldığı birçok fiile irtikap edilebilir.⁷ Kalabalık içinde dahi bakmak haramsa her çeşit fesada kapı açabilecek ihtilat evleviyetle haramdır.

Yine Allah Teala, Hz. Musa (a.s) Medyen’e geldiğinde Hz. Şuayb’ın (a.s) iki kızının, babaları yaşlı olduğundan koyunları sulamak için kuyuya gitmek istediklerini ancak kuyunun başında duran erkeklerle bir arada bulunmamak için uzakta beklediklerini şu şekilde haber vermektedir;

“Musa (a.s) Medyen suyuna vardığında orada hayvanlarını sulayan bir grup insanla karşılaştı. Onların biraz ötesinde de hayvanlarının suya gelmesini engelleyen iki kadın gördü. Onlara, “Meseleniz nedir?” diye sordu. “Çobanlar sulayıp çekilmeden biz (hayvanlarımızı) sulayamayız; babamız da çok yaşlı” dediler.”⁸

Zikrdilen ayeti kerimelerin tatbik ve tefsiri sadedinde Allah Rasulü ﷺ, birçok hadisi şerifte ümmetini ihtilattan sakındırmıştır. Nitekim Peygamberimiz ﷺ cemaatle

¹ Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî İbn Manzûr, *Lisâni'l-'Arab* (Beirut: Dâr Sâdır, 1414), 7/291.

² Muhammed b. Ahmed b. İsmail el-Mukaddem, *Avdetü'l-hicâb* (Dâru Taybe, 2007), 3/57.

³ Ahzâb, 33/53.

⁴ Bkz. Âl-i İmrân, 3/110.

⁵ Ahzâb, 33/6.

⁶ Nûr, 24/30-31.

⁷ Bkz. Buhari, Kader, 9 (Hadis No:6243,6612); Müslim, Kader, 20 (Hadis No:2657).

⁸ Kasas, 28/23.

eda edilen bir namazın ardından erkek ve kadınların mescitten birlikte çıktıklarını görünce “Birbirinizden ayrılın!” buyurmuştur.⁹

Erkek ve kadının yoldaki yürüyüşüne dahi bir ölçü koyan İslam, elbette ihtilatın meydana geldiği kapalı ortamlardaki kadın-erkek karışık oturmalarına müsaade etmemektedir. “Erkeklerin en hayırlı safi en ön, en şerlisi ise en arkasıdır. Kadınların en hayırlı safi en arka, en şerlisi ise en önüdür.”¹⁰ buyuran Allah Rasulü ﷺ, namazdaki saf tertibinde dahi erkek ve kadınların mümkün olduğu kadar birbirinden uzak olmalarını emretmiş ayrıca mescide girilirken oluşabilecek muhtemel ihtilatın önüne geçmek için de kadınlara ayrı bir kapı yaptırarak “Buradan yalnızca kadınlar geçsin” buyurmuştur.¹¹

Bununla birlikte, zikredilen hadis-i şeriflerden her ne kadar Allah Rasulü ﷺ zamanında kadınlardan bir kısmının namazlarını mescitte eda ettikleri anlaşılabilir de Rasulullah ﷺ kadının evinde kıldığı namazın camide kıldığı namazdan daha faziletli olduğunu ifade etmektedir.¹² Tabii zamanına yetişen Hz. Âişe de (r.anha) “Şayet Rasulullah ﷺ kendisinden sonra kadınların neler ihdas ettiğini görseydi/bilseydi, Ben-i İsrail’in kadınlarının mescitten alıkondduğu gibi kadınlara mescidi yasaklardı.”¹³ diyerek Rasulullah’nın ﷺ ardından fitne ve fesadın intişar ettiğine işaret etmiş, fukaha da bu doğrultuda kadının namazını camide kılmasının mekruh olduğunu beyan etmiştir.¹⁴

CAİZ OLAN İHTİLAT

Kadının baba, amca, dayı, dede gibi mahremi (ebediyyen kendisiyle nikahlanması haram) olan kişilerle aynı ortamda bulunması caizdir. Bunların dışındaki erkeklerle otobüs, market gibi zarureten bulunması gereken alanlarda yani belli bir noktaya kadar ihtilattan kaçınılması mümkün olmayan yerlerde ise kadın, aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir;

- Tesettürüne son derece riayet etmeli; kol, bilek, boyun gibi avret yerleri görünmemeli,
- Halvet olacak şekilde nâmahrem olan biriyle yalnız kalmamalı,
- İhtiyaç duyduğu takdirde zaruret miktarı konuşmalı,
- Konuşma esnasında sesini inceltmemeli,
- Vakarlı olmalıdır.

Kadının tıbbî müdahalenin gerekli görüldüğü ve hemcinsi bir doktor bulamadığı durumlarda “Zaruretlere miktarınca takdir olunur.”¹⁵ kaidesine göre karşı cinsten bir doktora zaruret miktarınca tedavi mahallini açması haram değildir.

I. NUR SURESİ 61. AYET ve İHTİLAT

⁹ Ebu Davud, Edeb, 167, 168 (Hadis No:5272).

¹⁰ Müslim, Salât, 132 (Hadis No:440).

¹¹ Tayâlisî, Müsned, II, 390 (Hadis No:1938); Bkz. Ebu Davud, Salat, 17 (Hadis No:462)

¹² Bkz: Ebu Davud, Salat, 53 (Hadis No:570); İbn Hanbel, VI, 370 (Hadis No:27630)

¹³ Buhari, Ezan, 163 (Hadis No:869); Müslim, Salât, 144 (Hadis No:445).

¹⁴ Ebü'l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl el-Fergânî el-Mergînânî, *el-Hidâye şerhu bidâyeti'l-mübtedî* (Sind: el-Büşra, 2021), 1/202; Ebü'l-Fazl Mecdüddîn Abdullâh b. Mahmûd b. Mevdûd el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li-ta'îlî'l-Muhtâr* (Kahire: Matbaatul-Halebî, 1937), 1/59.

¹⁵ Heyet, *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*, ts., 18.

Kadın örtülü olsa dahi herhangi bir zaruretin meydana gelmediği durumda, mahremi olmayan kimselerle aynı sofradan yemek yemesi caiz değildir. Nitekim bir seferinde Allah Rasülü ﷺ eşlerinden Ümmü Seleme ve Meymune (r.anhuma) ile otururken yanına âma sahabi İbn Ümmi Mektum (r.a) gelmiştir. Allah Rasülü ﷺ eşlerine hemen “Perde arkasına geçin!” buyurdu. Onlar ise “Ey Allah’ın Rasülü! O âma değil midir? Bizi ne görebilir ne de tanıyabilir.” deyince “Peki sizler de mi âmâsınız? Siz onu görmüyor musunuz?” buyurmuştur.¹⁶ Zikredilen hadisi şerif kadına, tesettürüne dikkat etse de mahremi olmayan bir erkekle aynı mecliste oturmaması gerektiğini telkin etmektedir. Aynı ortamda bulunmanın, aynı sofrada oturmanın tabi olarak sebep olacağı konuşmalar, gülüşmeler haram kılınan ihtilata sebebiyet vereceğinden sedd-i zerâi kabilinden yasaklanmıştır.

Nur Süresi’nin 61. ayetiyle istidlal edip erkeklerin ve kadınların beraber oturup, aynı sofradan yemek yiyebileceğini söylemek muradullahı heva ve heves uğrunda tahrif etmektir. Öncelikle bahsi geçen ayetin üzerinde konuşmak için sebebi nüzulü bilinmelidir. Zira Vâhidî, İbn Dakîkul’îd ve Suyuti’nin de içinde bulunduğu ulema, ayetlerin tefsir edilebilmesi için sebebi nüzulünün bilinmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.¹⁷ Ayrıca bilinmelidir ki ayetin bir sebebe binâen nazil olması onun varoluş sebebi değil bilakis ayetin tefsirinin bilinmesi noktasında en önemli vesiledir.

Müfessirlerin beyanına göre mezkur ayet Arap kabilesi Beni Kinane hakkında nazil olmuştur. Bu kabilenin fertleri yemek yeme esnasında kendilerine eşlik edecek birini bulamazlarsa yemeğe başlamazlardı. Allah Azze ve Celle’de toplu ya da münferit yemek yiyebileceklerine dair ruhsat olarak bu ayeti kerimeyi inzal etti.¹⁸ Tefsirlerde geçen diğer bir nüzul sebebi ise Ensar’ın evlerinde misafir ağırladıkları vakit mutlaka misafirleri ile beraber aynı sofrada bulunmayı arzu etmeleriydi. Allah Teala’da birlikte ya da ayrı yemelerinde herhangi bir günah olmayacağını beyan sadedinde bu ayeti kerimeyi indirdi.¹⁹ Netice olarak bahsi geçen ayeti kerimede iddia edildiği gibi kadın-erkek karışık şekilde aynı sofrada yemek yenebileceğine dair bir karine yoktur. Sebebin hususiliğine değil lafzın umumiliğine bakılacak olursa sonuç yine değişmeyecektir. Zira yukarıda zikredilen diğer ayet-i kerime ve hadis-i şerifler de meseleye ilkesel bazda bakıldığında sofradaki birliktelikte meydana gelecek ihtilata kesin bir üslupla yasaklamaktadır.

¹⁶ Ebu Davud, Libas, 34 (Hadis No:4112); Tirmizi, Edeb, 29 (Hadis No:2778).

¹⁷ Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân Süyûtî, *el-İtkan fi ulûmi'l-Kur'ân* (Beyrut: Müessesetü'r-Risaletü'n-Naşirûn, 2008), 71. Sebebi nüzule muttali olunmadan ayeti kerimeleri tefsir etmenin yanlış olduğuna dair bir örnek: Sahabe'den bazıları “İman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapanlara yiyip içtiklerinden ötürü bir günah yoktur. (Mâide 93) ayeti kerimesiyle içkinin mübah olduğuna istidlal etmişti. Halbuki ayeti kerime, haram kılınmadan önce içki içip, sonrasında onu haram kılan ayeti kerime inmeden önce içtikleri içkiden tövbe etmeyip vefat eden kimselerin herhangi bir günahı olmadığını beyan sadedinde nazil olmuştur.

¹⁸ Ebü Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Hüseyin Fahrüddîn er-Râzî, *Mefâtihü'l-ğayb* (Beyrut: Daru İhyai't-Turasi'l-Arabi, 1420), 24/423; Ebü's-Senâ Şihâbüddîn Mahmûd b. Abdillâh b. Mahmûd el-Hüseyinî el-Âlûsî, *Râhu'l-me'ânî fi tefsiri'l-Kur'ânî'l-'azîm ve's-seb'i'l-meşânî* (Beyrut: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1415), 9/411.

¹⁹ Ebü'l-Berekât Hâfizüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd en-Neseffî, *Medârikü't-tenzîl ve haqâ'ıku't-te'vil* (Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 1998), 2/521.